

Kritični zapis h knjigi o "Venetih"

v nasprotju s publicistiko moje mladosti o slovenstvu. Te koncepcije so dovolj trdne, da mi jih ni treba utemeljevati z napačnimi in nevzdržnimi teorijami, ki nasprotujejo tako zgodovinskemu vedenju kot tudi dejstvom slovenskega jezikovnega razvoja in struktur v okviru slovanskih jezikov.

Nočem, da bi kdorkoli izkoriščal moje stališče do zgrenih venetskih in podobnih teorij na kakršnekoli način v smislu slabitve slovenskih teženj za narodno samobitnost. Zato ponavljam svoj odgovor, ki sem ga povedal 1980 prijatelju Bilandjiću na vprašanje o razmerju Slovencev do Jugoslavije: Za Jugoslavijo smo se odločili, ker smo videli v njej zagotovitev svojega samostojnega narodnega življenja. Zaradi tega je tudi meja naše zavezanosti tej skupnosti skladna z uresničevanjem natanko tega pogoja za slovensko narodno življenje. To je bilo stališče publicistike moje mladosti, to je tudi temelj mojega zgodovinarskega znanstvenega dela. Čutim potrebo, da povem to povsem jasno prav ob polemiki zgornje vrste. Sapienti sat! Zato se na novo "kopitarjenje" ne bom več oglašal.

Bogo Grafenauer

Pred oceno je potrebno povedati nekaj o duhu, iz katerega izhaja to pisanje. Predvsem to poudarjam zaradi nenehnih žalitev slovenskih zgodovinarjev vseh generacij, odkar se je pred približno sto leti slovensko zgodovino dvignilo na raven znanosti in s tem moralo zapustiti stopnjo tistega predznanstvenega diletantizma, ki bi ga Šavli s svojo "venetološko" pripravo rad obnovil. Zato neprestano ponavljanje "zavračanja" tako imenovanega "uradnega" zgodovinopisja, kar je jedro žalitve. Resnična znanost more biti le znanost – niti "uradna" niti "neuradna". Da slovenska zgodovinska znanost to ve, kaže vsa njena razvojna pot.

Seveda pa se "venetologi" očitno ne zavedajo bistva tega, o čemer govorijo v zvezi s takšnimi označbami. Sicer namreč ne bi kar zdržema poudarjali praktičnega "pomena" svojega pisanja za vsakdanje življenje in moč Slovencev: prav te vrste pojmovanje znanosti – resnične ali namišljene – je namreč praktičen izraz teoretične zahteve po "uradni" znanosti, namenjeni ad usum delphini. Trdno sem prepričan, da more zloraba zgodovine s kakršnimkoli potvarjanjem zgodovinske resnice zgodovinski sedanosti kateregakoli naroda samo škodovati. Naloga zgodovinske vede je bila vselej tudi razdiranje mitologij, ki so že tolikokrat dokazale svojo škodljivost za narodno življenje in obstoj, in zoper nje vzpostavitev resničnega zgodovinskega spomina. In prav to je tudi danes pravo razmerje med venetsko ideološko mitologijo in resnično slovensko zgodovinsko znanostjo in njenim upoštevanjem resničnih dognanj jezikoslovja in arheologije ter podobnih ved, ki jih mora zgodovinar upoštevati pri vprašanjih etnogeneze vsakega naroda in različnih komponent, iz katerih se je izoblikoval. V nasprotju z mitologijo o venetski monofiliji Slovencev in o vzdržnosti in nespremenljivosti "tega čudovitega" korena skozi 3000 (tri tisoč!) let – za to pa v soglasju s tem, kar vemo o zgodovini Slovencev, razpravljamo o dvakratni vlogi Karantanije "v oblikovanju slovenske narodne zavesti". Prvič v smislu plemenske zgodnjefevdalne zavesti v zgodnjem srednjem veku, drugič v smislu moderne narodne zavesti, izoblikovane v 19. stoletju, kajti obe loči obdobje razkroja karantanske zavesti po uveljavitvi fevdalizma ok. 1100 in s posledicami njegove drobitve slovenske etnične skupnosti (gl. Kronika 16, 1968, 129–136). Poleg spomina na slovensko državnost

(kneževino Karantanijo in Spodnjo Panonijo) od 20. let 7. do srede 9. stoletja je imel v prenosu tega zgodovinskega spomina ob drugem oblikovanju slovenske narodne zavesti posebno vlogo gotovo spomin na nenavadni obred ustoličevanja koroških vojvod na knežjem kamnu na Krnskem gradu s slovenskim obrednim jezikom, ki se je zaradi povsem svojskih zgodovinskih naključij ohranil do začetka 15. stoletja (18.III.1414). Lahko trdimo, da ima obred prav zaradi svoje poznejše zgodovinske vloge izreden pomen v slovenski zgodovini. Temeljni znanstveni monografiji o njem sta danes še vedno moja knjiga o Ustoličevanju koroških vojvod in državi karantanskih Slovencev (napisana 1943–1950, objavljena z letnico 1952 v začetku 1953) in knjiga Ljudmila Hauptmanna Staroslovenska družba in obred na knežjem kamnu (napisana 1950–1952 vzporedno z mojim delom in še brez njegove uporabe, objavljena 1954).

Seveda se da o teh vprašanjih razpravljati še naprej, kot je temeljno načelo znanstvenega dela (od vprašanja virov naprej, ker tu moja argumentacija že 35 let ni naletela na kakršenkoli poskus utemeljenega osporavanja teh rezultatov). Še posebej je to pomembno, ker se je šele v omenjenih delih utrdilo prej rahlo sluteno mnenje, da obred ni bil vselej enak, marveč je doživljal od 8. do 13. stoletja zelo bistven razvoj glede svojih oblik (pomen tega metodološkega stališča je poudaril S. Vilfan že v svoji Pravni zgodovini Slovencev 1961 od str.57 naprej). Razprava, ki ne upošteva tega po 1950 bistveno spremenjenega stanja znanstvene problematike (glede razmerja med viri, spremenljivosti obreda itd.), pomeni vračanje na raven razpravljanja izpred sto do stopetdeset let. In prav to pomeni Šavlijevo pisanje o teh stvareh brez temeljnega razumevanja stvari, o katerih samovoljno piše in ponavlja stare, zavržene domneve (v Glasu Korotana 11 in 12, 1986 in 1987). Vprašanje virov je za tale prispevek preobsežno, čeprav bi najbolj jasno pokazalo pritrlešno ravnanje Šavlijevega razpravljanja o stvareh, ki so metodološko zrasle že do višine nebotičnika. Omejujem se le na vojvodski stol (zvezan z ustoličevanjem šele v njegovi mlajši obliki, gotovo šele od 1100/1150 naprej), ki bi ga pa Šavli in Bor želela povezati z Veneti. Oba se pri tem opirata le na dva antična zapisa (prvega iz malo pred 100 iz konca Domitianovega cesarstva:

△ VERI, pri čemer gre le za del napisa, razporejene-

ga na več pokončnih ploščah, cesarjevo ime v vrsti z datumom pa je bilo zaradi *damnatio memoriae* po njegovi smrti izbrisano in so od te vrste ohranjeni le šibki sledovi; drugega iz 3. stol.:

△ MASVETI △ VERI ob vnovični uporabi plošče; R. Egger, *Carinthia I* 157, 1967, str.453–459; vmesni trikotniki so delilni znaki med besedami iz visoke antike na delu antične plošče, uporabljenem pri vzhodnem (vojvodskem) prestolu kot opora njegovega naslonjača in brez vsake zveze z zahodnim sedežem ("palatinskega grofa", gl. G. Moro, *Zur Zeitstellung und Bedeutung des Kärntner Herzogstuhles*, v Kranzmayerjevem zborniku *Mundart und Geschichte*, Wien 1967, 95–110 + 8 tabel prilog; kolektivna večdisciplinska obravnava *Neue Arbeiten über den Kärntner Herzogstuhl*, *Carinthia I* 157, 1967, 420–468, prim. oc. B. Grafenauer, Ustoličevanje koroških vojvod in vojvodski prestol, *Zgodovinski časopis* 24, 1970, str.112–122).

Šavli postavlja nastanek zahodnega sedeža (za karantanskega kneza!) v drugo polovico 6. stoletja s ploščo z "napisom o veri" (sic! – s tem sedežem je tehnično brez vsake povezave!), medtem ko postavlja nastanek vzhodnega ("vojvodskega") stola v čas Karla Velikega ali "manj verjetno" (!?) po 820 (Glas Korotana 12, str.21). Pesnik Bor pa je preprosto združil oba napisa (po postanku oddaljena okrog 200 let) in ju pripisal noriškim krščanskim "Venetom" (etwa zwischen 315 und 360 – sic!), kamor po vsem "videzu" postavlja tako nastanek vojvodskega (= sodnega) stola kot tudi izhodišče ustoličevanja koroškega vojvode (wie es scheint, konnten sie sogar ihre Fürsten wählen – sic !?). Za razlago napisa pa uporablja poznosrednjeveško primorsko izposojenko "ma" (lat. *magis* = frc. *mais*, špan. *mas*, it. *ma*), kajti prav obratno naj bi izhajala beseda v vseh romanskih jezikih iz venetskega "ma", ki naj bi bil v originalni obliki ohranjen le ob slovensko-romanski meji, seveda na slovensko-primorski strani. Blagor tistemu, ki more verjeti takšni jezikoslovni poeziji. Želel bi le, da jo poveže Matej Bor s tem, kar se je učil Vladimir Pavšič nekoč kot študent slavistike na ljubljanski filozofski fakulteti pri Ramovšu, Nahtigalu in Oštirju! To je resnično vprašanje znanosti, ki se mu ne more umakniti niti človek, ki se je med vojno proglasil za "dvornega pesnika revolucije" (ali ni to v našem času po zmagi "uradni" ali celo "državni" pesnik !?).

Vprašanje znanosti zoper takšno mitološko poezijo (ali pri Šavliju nebogljenost izmišljanje celo brez poezije) je pri vojvodskem stolu zasidrano s tremi nepremakljivimi "mački" (sidri):

a) Oba napisa sta ločena po svojem nastanku in funkcionalno nezdružljiva (Eggerjeva analiza).

b) Vojvodski stol (obenem z uporabo plošče z napisom) je nastal v 9. stoletju (sedež vojvode z oblikami karolinškega kapitela, ki pa je izdelan prav za ta stol!) in je mogoče to zgodovinsko povezati s Karlmanovo ali Arnulfovo oblastjo nad Karantanijo v njenem širšem smislu, ki je dokumentiran prvič v Fuldskih analih 863 (Ginhart in Grafenauer).

c) Ustoličevalni obred – vsaj dobrih sto let starejši od vojvodskega stola – je zvezan s knežjim kamnom na Krnskem gradu; vojvodski stol se je s tem obredom zvezal šele po dozoritvi fevdalne organizacije vojvodstva v 12. stoletju (B. Grafenauer). Napis RUDOLPHUS DUX na hrbtnem naslonjalu vojvodskega (vzhodnega sedeža) je nesporen (celo za Bora!) ob analizi današnjega stanja, dokumentiranega od 16. stoletja naprej. Iskanje napisa, ki je pod tem napisom uporabljen in zabrisan, mora izhajati seveda le iz ostankov napisa brez njegovih "rudolfskih" oblik – in tu odpove tako Borovo "pesništvo" kot še bolj Verbovskovo samovoljno "določanje" ("berem kot") pomena posameznih abecednih znakov (v Koledarju Družbe sv. Mohorja za l. 1988, kjer se je "verovanje" v domišljijo neskončno oddaljilo od najpreprostejše znanstvene tehnike, ki pri branju ne more določiti, kaj v njem hočem razumeti, marveč le spoznati, kaj tak znak pomeni po svoji obliki v času, ko je bil vklesan, tudi če je skušal porabiti starejšo podlago).

S tem primerom neskladnosti Šavlijevega in Borovega pisanja že kar z začetniškim znanjem in zahtevami tehnike zgodovinske vede sem prišel h kratkemu kritičnemu zapisu o knjigi Jožefa Šavlija, Mateja Bora in Ivana Tomažiča "Unsere Vorfahren – DIE VENETER", ki je izšla prav med objavo obeh delov mojih odgovorov v "Primorskih srečanjih" sredi junija na Dunaju. Razen redkih dodatkov ali majhnih razširitev gre za besedilo, že objavljeno ob pisanju mojega komentarja k Pavlu Diakonu, tako da pomeni delna objava tega komentarja v Primorskih srečanjih že tudi temeljno oceno nove

knjige. Žal je enako neutemeljena kot prejšnji članki, saj avtorji niso popravili niti konkretnih napak, na katere so bili že opozorjeni. Le Bor (manj Tomažič in kar nič Šavli) je v knjižni obliki očistil besedilo večine napadov na zgodovinarje in namesto tega vpletel nekaj graje jezikoslovcem. Pač pa so vsi trije avtorji dodali starim teorijam še nekaj novih, s katerimi pa so svoje pisanje prignali do takšnih očitnih pretiravanj, da je že opozorilo nanja boljša zavrnitev novosti v knjigi kot vsaka drugačna kritika. Navedel bom le nekaj s tega področja, saj že to kaže, da knjiga ob tem, kar smo v mojem članku že spoznali, res ne potrebuje nikakršne prave ocene za presojo njene (ne)vrednosti.

Po Šavlijevem zemljevidu imen, zvezanih z Veneti ali njim oddaleč po videzu vsaj v kaki sestavini podobnih (str.43 in z napakami 92), ter imen tipa "Holm" (str.170; tu je našeta tudi vrsta imen povsem drugačnega izvora in celo tipov, z druge strani pa pri zagotavljanju "venetskega izvora" brez upoštevanja podobnosti slov. ch6lm6, germansk. hulma in lat. columen, culmen, ki so vsi lahko samostojen izvor navedenih imen!) ter po njegovem vnaprejšnjem verovanju v enačbo Veneti=Slovenci je uveljavljena teorija, da so bili okr. 1200 pred Kr. rojst. (= -1200) Slovenci prevladujoče prebivalstvo v vsej Nemčiji, Franciji in Alpah, v velikih delih Britanije in južne Skandinavije, opazni del prebivalstva pa tudi v delih Španije in vzhodne Evrope. Svoje čarovne enačbe pa so "venetologi" razširili še naprej: Ker je nekdanja panilirska teorija o prebivalstvu večjega dela srednje Evrope, zahodnega Balkana in delov vzhodne Evrope za 2. in začetek 1. tisočletja pr. Kr.r. danes ovržena (gre očitno za delno predindoevropsko, delno za različna plemena zgodnjeindoevropskega prebivalstva), so postavili preprosto enačbo: (poprej domnevni) "Iliri"=Veneti=Slovenci in tako brez vsakih pomislekov proglasili za venetsko-slovensko kulturo ne le kulturo žarastih polj (zaradi zveze z lužiško kulturo!) na vsem njenem prostoru (prim. Primorska srečanja, 1988, str.411), marveč tudi ves evropski halštatski (str.116) in posamezna keltska področja; razširjajo pa naši avtorji Slovence celo do Indije, saj naj bi vsako obliki Veneti ali Vendi podobno ime že dokazovalo slovensko pradedo in izvor! Tako naj bi tudi ime Korotan (katerega nastanek sta lepo razložila Ramovš in Bezljaj, ta v drugi knjigi Etimološkega slo-

varja slovenskega jezika, str.9 in 19) nastalo iz imena "Gora-stan" (kot v Indiji Hindustan, Pakistan in druga podobna s "-stan" oblikovana deželna imena). Še več: po Šavliju (str. 167-175) in Tomažiču (str.402-407, pa še drugod) naj bi bila venetska=slovenska vsa srednja, severna in zahodna Evropa, in iz tega venetsko-slovenskega temelja so se z razhajanjem izoblikovali najrazličnejši evropski jeziki in narodi (gl. Tomažič v sklepu na str.405-407): Tako smo pač dobili za pankeltsko in pangermansko ter Tumovo panslovansko teorijo o nastanku evropske veje indoevropskih jezikov še njeno panslovensko (venetsko) obliko po enem izmed najmanjših evropskih narodov, katerega oblikovanje moremo zgodovinsko opazovati šele od njegove karantanske faze v 7.stoletju po Kr. r. Toda kaj zato? Saj naj bi po Boru (str.337-345) primerjava letonskega, bretonskega in slovenskega (tudi posiljeno etimološkega, če treba) besedja pokazala, da so prav Slovenci zveza med prebivalstvom ob vzhodnem bregu Baltiškega morja in na obalah Atlantika, pri čemer bi bilo treba računati z "venetskim substratom" tudi še pri francoskih, keltskih, nemških, anglosaških besedah, ki da "tiči" v mnogih od njih" bodisi neposredno, bodisi prek galskega ali frankovskega. Le čemu bi pomislili na kake druge oblike in možnosti povezanosti, iz katerih je zraslo pred skoraj 200 leti indoevropsko jezikoslovje in različni primerjalni etimološki slovarji, ko nam venetsko-slovanska teorija nosi takšno nezaslišano slavo?!? Pa še "etimološko" je to "mogoče" dokazovati! Saj naj bi iz imena Slovenci (str.331-336, Tomažič 400-401), ki je dokumentirano šele iz 16.stoletja in po jezikoslovnih dognanjih (Ramovš) nastalo iz mnogo stoletij starejše oblike Sloveni, po Borovih konstrukcijah - osvobojenih vsakega dokazovanja - nastala imena Venetov (SLO/VEN6CI - SLO/ VEN6TI - VENETI), Slovanov (SLOVAN6CI - SLOVANI) in Antov (SLOV/AN6CI - SLOV/AN6TI - ANTI), pa še skandinavska imena s koreni VEN in VEND, VAN IN VINDI. Skratka podobna čudovitost: iz poznega zgodovinskega rezultata nastajajo ne le mnogo starejše stvari, marveč tudi v prostorih, s katerimi ta rezultat nima nobene zveze.

Pa grejo sanje te vrste še naprej in še v bolj nemogoče domišljije: po Boru naj bi tudi nekaj črk glagolice nastalo iz venetske ali etruščanske pisave in tako pričalo o

živahnih stikih med Veneti v Italiji in Dalmaciji (str.227). Na vprašanje, kdaj in kje se je to zgodilo, seveda ne odgovarja (pa ne morda po stari legendi za življenje sv. Hieronima kar v Dalmaciji?!). Pride pa še hujše. Po Radivoju Pešiču, ki je iz znakov neolitskih lončarjev v Vinči (kultura je datirana po C 14 med -4400 in -3400 let; Tomažič navaja starost "najmanj 3470 let", a brez dodatka, da gre za štetje od Kr. r. nazaj, tako da bi bilo to razumeti kot le kakih -1500 let, ko je bila vinčanska kultura že blizu 2000 let propadla!) skonstruiral temelje etruščanske abecede (str.404), postavlja Tomažič teorijo, da pripada vinčanska kultura s to abecedo vred Venetom in da bi ta abeceda mogla biti celo podlaga hebrejski in feničanski pisavi - na Bližnji vzhod so jo prinesli pač maloazijski Veneti (str.390). Saj bi moglo celo ime semitskih Feničanov (Phoinikes) po Šavliju pomeniti le varianto imena VENETI (str.174)! Za zgodovinarja, ki ve, da je pisava zvezana s prehodom od "barbarstva" v "civilizacijo" in da se pojavi v človeški zgodovini prvič v 3. tisočletju v Mezopotamiji in hitro zatem v Egiptu, pa ostaja le strmenje, iz kakšne civilizacije je zraslo to v Vinči in kako da je ostal ta prvi skok te vrste v človeškem razvoju tako popolnoma brez vsakih rezultatov in zgodovinskega spomina!

Ob očitni neutemeljenosti navedenih oblik venetskega "verovanja" je vse drugo v bistvu le drobiž. Morda pa bo kdo lažje prav pri njem spoznal (ne)vrednost nove venetske "vere" in le zaradi tega sem zbral tega "cvetja" za majhen šopek. Furlanščina naj bi zmagala v vaseh Furlanije šele v 15. stoletju nad slovenščino (Šavli 111, z napačno razlago citata), čeprav poleg jezikoslovja tudi vrsta virov govori povsem drugače (npr. dodatek Sclavons pri vaseh že v prvih omembah po 11. stol., razumljiv le v romanski okolici; podatki o meji med "Italijo" in "Slovenijo" pred čedajskimi mestnimi vrati in opis Slovenije "v hribih" nad Čedadom itd.). Grbi se v evropski zgodovini pojavljajo šele okr. 1100, a karantanski naj bi izvirali že iz antike (153).

Poganstvo naj bi v antiki nikdar ne veljalo za nasprotnika države (149, Tomažič podobno 365 sl.), čeprav je bilo od Teodozija naprej prepovedano, preganjano in tudi v notranjem Noriku arheološke najdbe pričajo o uničevanju poganskih svetišč (poleg uporabe kamnov pri gradnji krščanskih cerkva prim. posebej usodo keltskega

svetišča pri St. Margarethi v Laboški dolini: R. Eggers, *Römische Antike und frühes Christentum I*, 1963, str.98–110). Le še nekaj zabavnih rezultatov teh "metod" zgodovinopisja naj naštejemo! Razširjenost Venetov–Slovencev v času –1000 naj bi dokazovala krajevna in druga imena iz srednjeveških izposojenk iz romanskega sosedstva, npr. bajta in brajda ali enako stare in mlajše iz nemščine, npr. frata, štirna, rute, jaga in šajnat. Slovensko ime Lahi za Italijane naj bi dokazovalo, da so bili Veneti – Slovenci (od okr.–400) v Italiji sosedi Kelto, čeprav je ime Vlahi za Kelte (in pozneje za Romane) nastalo pri Germanih v srednji Nemčiji med –500 in –300 in bilo posredovano Slovanom šele okrog začetka našega štetja; enakega pomena naj bi bila npr. dialektična oblika "majsit" že iz venetske dobe, čeprav je Rigler pokazal v svoji temeljni razpravi o razvoju slovenskega vokalizma (SR 1963), da spada to v pozno-srednjeveško obdobje slovenskega jezikovnega razvoja. Antično ime Livalentia naj bi zaradi današnje oblike Livenza izviralo iz venetsko-slovenske Livnice in po razliki v imenih za sol Hal–Sal moremo razlagati tudi ime Himalaja kar slovensko kot ZIMA–LAJA. Bor pa postavlja mlin na vodna kolesa, ki je v zgodovini prvič omenjen v 6. stoletju ob ostrogotskem obleganju Rima in za katerega velja teorija, da se je po Evropi širil od karolinškega časa naprej, v Posočju celo poldrugo tisočletje poprej, v venetskem času –1000.

Naj bo o vsem tem dovolj. Dolžan sem zapisati le še nekaj malega posebej o Borovem delu knjige. Na mojo kritiko njegove razlage črkarskih tablic ni odgovoril z ničemer in se mi tega ni treba dotakniti, čeprav se še vedno sklicuje na svoje ovrženo tolmačenje neprestano kot na temeljni argument načina branja. V besedilu je vnovič potrjena vrsta kritičnih pripomb (npr. o različenem branju istih znakov, str.202–6, samovoljnem dodajanju vokalov pri branju itd.). Na nekaj primerih, ki so zdaj na razpolago v knjigi, bom ponazoril le Borovo kirurgijo besed ob njegovem načinu "branja".

Zapis U.R.KLEI. se po venetski paleografiji zloguje UR–KLEI. Ker tej obliki ni mogoče vtihotapiti slovenske interpretacije, je Bor branje spremenil v U–RKLEI in pričaral z rošado glasovnih znakov slovenski pomen UREKLI (209 sl.). Na str.269 je originalni napis v latinici razdeljen s pikami v šest besed ENONI . ONTEI .

APPIOI . SSELBOISSELBOI . ANDETICOBOS . ECUPETARIS. Napis na posodi pogrebne kulta za Enona, Ontsa in Apija. Bor pa je vrsto razdelil v 17 besed, dodal še šest glasovnih znakov in dobil vozatajsko pivsko popevko JENO NI ON TEI APPIOJ SE LE BOJ SE LE BOJ AN DETIC OBO SE JEKUPETARI SE, ki ji je dal slovenski smisel s svojimi tolmaškimi pesniškimi zmožnostmi (269–273). Kot je tu spremenil napis na pogrebni posodi, ga je v naslednjem napisu v latinici pokojnima možu in ženi /GALLE/NI . M . F . OSTIALAE . GALLENIAE . EQUIPETARS preoblikoval v NIMU VOZTIALE GALLEN JAJE JEKUPETARS (str. 273–275). Pri venetskih napisih v lastni pisavi so svojevolskosti še večje. Tudi tu je spremenil žaro za pepel v vinski vrč in spominski napis (H)EIKE GOLTANOS DOTO LOUDERAI KANEI (265) v veseljaškega EJ, K GOLTANOJ DO TOLO, UDERAJ KANJEJ (266). Medtem ko str.216 pozna ime REITIA kot ime venetske boginje in jo celo uporablja za vzporednico z imenom baltiškega slovenskega mesta Retra (s svetiščem Sverožiča, kar "božjo" vzporednico seveda pokvari), razdeli pozneje to isto ime samovoljno kar v tri besede svoje popevke REI TI JAJ (300, pomenilo naj bi "pojdi v raj!"). In enako pogosto besedo napisov DONASTO prav tam razdeli v tri besede DO NAS TO (s pesniškim pomenom "ob nas tu"). Laže odpustljivo napako, ki jo je povzročilo le pomanjkljivo védenje o rimski zgodovini, je zagrešil, ko je omembo rimskega cesarja Gordiana (v l. 238 do 244 so se zvrstili trije s tem imenom) GORDIANO AVGUSTO (v datumski formuli napisa) "razložil" kot venetsko-slovensko ime GRDAN in njegov latinski prevod (255). Take in podobne stvari se tu vrstijo še in še, včasih tudi z amputacijo dela napisa, da ga je laže "razložiti" (npr. str.281, kjer manjkajo na začetku štiri besede, vsa razlaga pa je tri latinsko-venetske besede – vivi vivoi, que kve, mortui murtuvoj – nategnila na slovensko kopito).

In če za konec ugotovim, da je v literaturi, ki jo Bor navaja na str.220 v svoj prid, večina obupno zastarela (Schlötzer 1771, Šafarik 1837, Gilferding 1868 /Sovjetska zgodovinska enciklopedija 4, 446 kar naravnost pravi, da so "zgod.–filološka dela v pomembni stopnji izgubila znanstv. pomen"/, Contzen 1861) z opiranjem na Nestorjevo legendo o razdelitvi jezikov v Babilonu po

V znanstveni polemiki velja le resnica

božji kazni, in da je druge (Lehr-Splawinski in V. Georgiev) napačno razumel oz. jih vsaj tako nejasno navaja, da ju more napačno razumeti bralec (nobeden med njima namreč ne zagovarja teze o slovanskosti balkanskih in italških Venetov in enako nobeden med njima ne misli, da se niso Slovani in z njimi Slovenci selili na jug šele v 6. in 7. stoletju), je povedanega dovolj o nepomembnosti knjige o Venetih za resnično spoznavanje slovenske zgodovine.

Na srečo. Težko si je namreč predstavljati bolj porazno zgodovinsko sliko, kot je katastrofična podoba venetskih "Slovencev". Pred 3000 leti naj bi imeli v svojih rokah dve tretjini Evrope (večino današnjega najrazvitejšega dela celine) in segali naj bi še daleč proti vzhodu in v Azijo, prvi naj bi znali pisati in še in še. Pa so morali biti strašno nespretni ali nesrečni, da jih je v 6. stoletju ostalo le še za kakih 70.000 kvadratnih kilometrov v Alpah in južno od njih, do konca srednjega veka pa za kakih 24.000 kvadratnih kilometrov. In na tem majhnem delu sveta so prav odtlej šele napravili vse, kar so doslej dosegli, tu so se šele v 19. stoletju združili vnovič v etnično celoto, po propadu prve karantanske, tokrat v narod v modernem smislu. In konec koncev poznamo tudi samo ta del njihove – naše – zgodovine, ki nam pa res lahko vliva resničen ponos. Kot drugi sodobni evropski narodi smo se razvili od preseljevanja narodov naprej, toda v zadnjih dvesto letih smo takorekoč iz nič ustvarili z lastno močjo in krvjo obstoj dozorelega naroda. To je pa v resnici velika stvar. Tolikšna, da strme prišleki iz zahodne Evrope – kot irski pater v kartuziji Pleterje in še marsikdo – nad "čudežem", da smo v svoji trdovratnosti preživeli tisočletje nesamostojnosti in zmagali nad njenimi vezmi. Italske Venete je asimilirala Rim v polovični dobi slovenske nesamostojnosti in jih pretopil v romansko ljudstvo.

Res. Venetske fantazije so nam povsem nepotrebne za naš zgodovinski spomin in nanj oprti narodni ponos. In na srečo so povsem prazne. Če ne bi bile, bi nam mogle le škodovati. Tako pa škodujejo pač le svojim lastnim vernikom.

Bogo Grafenauer

Na Borov članek o njegovi "venetščini" (22.6.1989) mi v stvarnih vprašanjih ni teba odgovarjati. Ničesar takega ni povedal, da bi moral dopolnjevati svoja izvajanja o vprašanju kontinuitete na Slovenskem v komentarju k "Zgodovini Langobardov" Pavla Diakona, bodisi metodološko bodisi zgodovinsko (v knjigi str. 321–422), kar je bilo ob delnem ponatisu v "Primorskih srečanjih" (str. 298–309, 409–417, 616–623) dopolnjeno s kratko oceno nemške izdaje knjige o Venetih (Unsere Vorfahren – die Veneter, Dunaj 1988). Ocena velja tudi za slovensko izdajo knjige, ki se bistvenih spornih točk ni stvarno dotaknila. Pokazati želim le moralno vprašanje neresničnosti Borovih trditev ob primeru, da sem menda proglasil venetske gramatikalne tablice za "falzifikat", in da "tega" mnenja nisem "nikoli javno" obsodil (Bor pravi "preklical", toda ta oblika obsodbe je nemogoča, ker so o tem falzifikatu govorili drugi in ne jaz: pač pa najprej Bor sam!). Ob navedbi Borovih in mojih citatov bo te trditve lahko vsak sam presodil. Primer navajam kot značilno potezo vse Borove polemike o "venetščini". Z eno samo izjemo, ki kaže nesrečen vpliv Borovega neutemeljenega načina polemiziranja na reproduciranje te polemike, se omejujem le na najina besedila.

GRAFENAUER, Teleks 15.8.1985: "Bor je pa na nesrečen način zašel v to 'kolo' (= Šavlijeve "ideologije"). Pa naj ga tolaži, da ni prvi akademik, ki si služi na ta način nerodno 'slavo'. Član francoske akademije veliki matematik Michel Chasles si je v prejšnjem stoletju dal od falzifikatorja Vrain-Lucasa prodati potvorjena pisma... Tako Sokratovo pismo Euklidu, kot neko sporočilo svete grešnice Marije Magdalene in navodilo Karla Velikega Alkuinu, vse to je pisano v starofrancoskem jeziku srednjega veka! No in prav na to se človek mora spomniti ob opazovanju ljudi, ki mislijo, da more biti jezik Venetov, ki so tu naseljeni že od ok. 1000 pred našim štetjem, v bistvenih potezah jezik današnjih Slovencev in njihovih dialektov: tri tisočletja naj bi se na jezikovnem razvoju nič ne poznala."

BOR, Delo 22.8.1985: "Kako more govoriti (=Grafenauer) o falzifikatih v zvezi s tem, kar sem odkril na atestinskih tablicah, ki so znanstvenemu svetu poznane že sto let?... Ko bi jih /poznal/, bi ne mogel govoriti o falzifikatih?"

BOR, Teleks 3.9.1985: "Bogo Grafenauer... čenča o fal-